

JEUGDLITERATUUR OP WEG NAAR MULTICULTURALITEIT

‘Ik ben Afrika!’

Te wit, te monocultureel, te ons-kent-ons. De klacht klinkt al langer in jeugdliteratuurland, waar weinig andersgekleurde of nieuwe makers ontstaan. Het project O Mundo en het boek *Verre vrienden* vatten nu de koe bij de horens. Ze bieden kinderen wereldliteratuur aan. Eindelijk.

KATRIEN STEYAERT

‘Twee.’ ‘Geen.’ ‘Geen, helaas.’ De antwoorden van de belangrijkste Vlaamse jeugduitgeverijen op de vraag hoeveel auteurs of illustratoren van een andere origine voor hen werken zeggen veel. De multiculturaliteit is een feit – de helft van de kinderen in Antwerpse scholen zijn van niet-Vlaamse afkomst – maar sijpelt allesbehalve door in het kinderboekenvak. Daar als nieuwe stem doorbreken is sowieso geen sinecure. De gevestigde waarden kapen de grote prijzen en erkenning weg, op een frisse uitzondering als Mattias De Leeuw na.

Het probleem is al vaak genoeg aangekaart. Maar in de praktijk gebeurde er weinig. Tot nu. Stichting Lezen lanceert O Mundo, een nieuw leesbevorderingsproject dat scholen laat kennismaken met wereldliteratuur. De pilootklassen krijgen tien met zorg uitgezochte boeken uit tien landen, van Ghana en Marokko tot Italië en Iran. Plus een audioversie, een Nederlandse vertaling, vertelplaten en lesteps voor de leerkracht.

Het is wellicht de eerste keer dat een grote organisatie als Stichting Lezen zo inzet op multiculturele auteurs. ‘Via ons internationale netwerk van jeugdboekenmensen kennen we boeken uit de hele wereld’, zegt Tania Van Acker van Stichting Lezen. ‘Die gebruiken we nu om ons respect uit te drukken voor kinderen, waar ze ook vandaan komen, en om ze met hun hele bagage aan woorden, verhalen en cultuur welkom te heten. We hebben de mooiste en interessantste boeken uitgezocht, voor alle kinderen in de klas.’

Lekker boek

In gemeenteschool De Kriek in Schaarbeek herinneren ze zich nog levendig hoe het O Mundo-postpakket kreetjes van bewondering en voorpret ontlokte aan de

kinderen. Juf Erika Vandeplass geeft er elke ochtend les Nederlands aan anderstalige nieuwkomers met Turkse, Bulgaarse, Marokkaanse en Afghaanse wortels. Die herfstige maandagochtend waarop wij een kijkje gaan nemen verdringen de kinderen elkaar om op de wereldkaart hun land van herkomst aan te wijzen. ‘Ik ben Afrika!’, roept Jibril, de schelm in het gezelschap. Als hij even Erika’s naam niet meer vindt, noemt hij haar ‘juf Patata’. Hilariteit alom.

‘Inventief zijn ze wel’, lacht Erika. ‘Jibril en Elisa begrijpen al heel veel, maar voelen zich vaak geremd om Nederlands te spreken.’ Mayssa brengt heel de ochtend geen woord uit, maar bladert gefascineerd in een O Mundo-boek in haar hoekje van de kring. Sinem en Hamasa kruipen onder de vleugels van Erika, die hen voorleest uit een Italiaans prentenboek over dieren. Sinem kent ‘kraai’, ‘tijger’ en ‘konijn’ nog niet, maar krast, klauwt en huppelt erop los. Ze leert ons dat een ezel in het Turks aa-ie-aa-ie balt – een fijne nuance – en als we haar vragen naar haar oordeel over het boek is ze duidelijk: ‘Lekker!’

Sneeuwhanden

En zo glijdt de ochtend voorbij, in een mengelmoe van accenten, zoeken naar woorden en genieten van mooie boeken. Caner kan nauwelijks zijn beurt afwachten om de juiste prent te kiezen bij de Nederlandse scènes die Erika uit *O mundo num Segundo* voorleest. Thuis heeft hij één boek, waaruit zijn ouders hem soms voorlezen. ‘Hier krijgen kinderen de smaak te pakken. Soms nemen ze een boek mee naar huis, zelfs als dat in een taal is die ze niet begrijpen’, zegt Erika.

Turks begrijpt Elisa maar al te goed, dus leest ze fier Kirmizi Elma voor, eerst aarzelend, maar al snel overtuigd. Als ze het verhaal in het Nederlands moet navertel-

len, sleept ze Caner en Djanzu mee naar voren om samen sneeuw uit te beelden, met dwarrelende handen, en net als het Turkse konijn smachtend naar de appel te reiken. ‘Via deze boeken krijgen ze iets wat vertrouwd aanvoelt en waarop ze fier kunnen zijn. Alleen al daarom is O Mundo van onschatbare waarde’, vindt Erika.

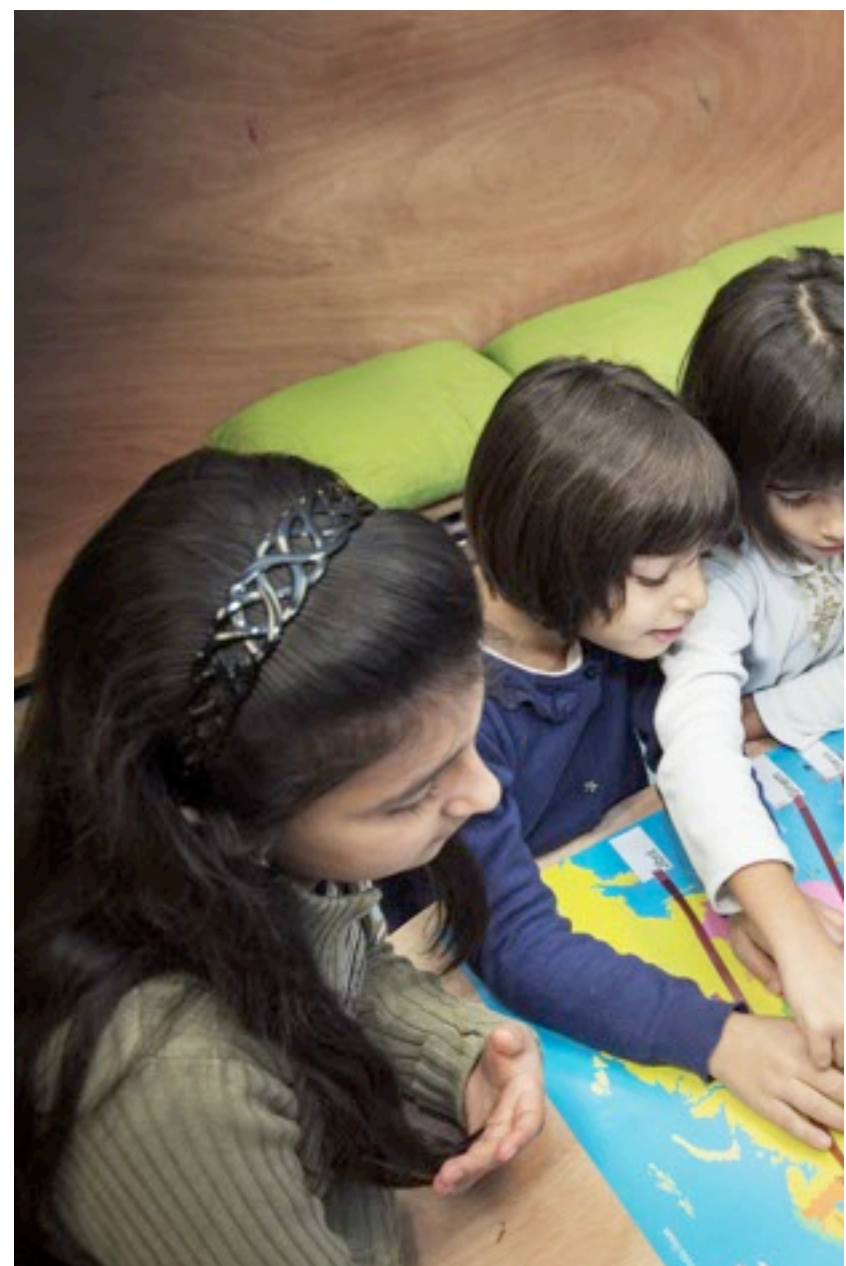
Onderzoekster Evita Willaert van de UGent bevestigt dat kinderen zich beter voelen als er op school ook ruimte is voor hun eigen taal en cultuur. ‘Onderzoek wijst uit dat hun Nederlandse taalvaardigheid in zulke projecten niet achteruitgaat. Omgekeerd heb ik in tien jaar tijd nog geen enkel onderzoek gevonden dat bewijst dat alleen maar Nederlands op school bijdraagt tot een betere kennis van de taal. De tijd is rijp om meer tweerichtingsverkeer toe te laten. Projecten als O Mundo bewijzen dat blijven aarzelen geen goed idee is. Je moet het gewoon proberen.’

Bloedarmoede

Genoeg getalmd, vindt ook auteur Michael De Cock. ‘Je anno 2013 nog afvragen hoe eraan te beginnen? Excuseer. Doe het toch gewoon, verdorie!’ En dus brengt hij samen met Gerda Dendooven *Verre vrienden* uit, een bundel met twintig nieuwe pennen en penselen. Als een spiegelbeeld van O Mundo haalt het geen wereldstemmen naar de stad, maar laat het zien hoeveel andere stemmen er in die stad al klinken. ‘Al tien jaar kom ik mensen tegen, al dan niet van andere origine, van wie ik geloof dat ze ook een bijdrage kunnen leveren aan de jeugdliteratuur.’

‘Ik vond de zoektocht moeilijker’, zegt Dendooven. ‘Ik ben niet zo voor positieve discriminatie. Het moet een evidentie zijn dat culturen gemixt worden en dus koos ik naast mensen uit andere culturen ook Vlamingen die nog nooit voor kinderen gewerkt hadden. Ze mochten freewheelen rond het thema vriendschap.’

‘Dit is geen opdrachtboek en al zeker geen alibiboek’, beklemtoont De Cock. ‘Het ontstond vanuit een grote goesting om talent te ontginnen en zo van binnenuit zuurstof te geven, want de canon blijft heel smal en vaak monocultureel. Het zijn moeilijke tijden, akkoord, maar uitgeverij zijn soms ook te bang en het resultaat lijdt aan bloedarmoede. Sorry voor de grote woorden, maar ik vind dat on-

Erika Vandeplass opent met het O Mundo-project de wereld van de jeugdliteratuur

vergeeflijk. Het was hoog tijd om eens met grove poten door het veld te stappen.’

Kwetsbaar kind

Misschien is dat wel het belangrijkste: dat er gestapt wordt, in plaats van stil te staan. Genoeg gedebatteerd, gedoctoreerd en ge-problematiseerd. ‘Het is geen wereldramp hé’, glimlacht De Cock, ‘maar ik zie zo veel pogingen en vergaderingen, terwijl het talent onder onze neus voorbijkomt.’ De nieuwe Bart Moeyaert is voorlopig nog niet opgestaan. ‘Die zoeken we ook niet. We zoeken net een nieuw, ander geluid’, zegt De Cock. En waarom zouden we deze talenten niet voeden? En zorgen dat de opgroeiende jeugd ook boeken te lezen krijgt van schrijvers met Marokkaanse, Poolse en Afghaanse roots?

De bijdrage van Annelies Verbeke bewijst dan weer de kracht van cross-over, literatuur die zowel door volwassenen als kinderen kan worden gelezen. ‘In die zin hoop ik dat dit boek iets gaan veranderen’, zegt Dendooven. ‘Laten we gewoon streven naar goede teksten en beelden, en tekenaars en schrijvers uit alle geledingen van de bevolking.’

‘Dit smaakt naar meer’, zegt De Cock. ‘Het klinkt melig, maar dit boek komt recht uit mijn hart. Het is een kwetsbaar, maar heel bijzonder kind waarvan ik toevallig het co-ouderschap heb. Sommige van deze mensen gaan zeker nog schrijven voor kinderen.’ En mochten ze zich daarbij al eens stoten, dan hopen we dat ze op z’n minst in alle talen blijven balken.

www.omundo.be

‘De tijd is rijp om meer tweerichtingsverkeer toe te laten’

EVITA WILLAERT
UGent

‘Al tien jaar kom ik mensen tegen van wie ik geloof dat ze ook een bijdrage kunnen leveren aan de jeugdliteratuur’

MICHAEL DE COCK
auteur

WEG MET BOEKEN

1 ANTWERPEN

Op 16 november gaat in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen de tentoonstelling **Leestekenen** van **Joke van Leeuwen** open. De kersverse winnares van de AKO Literatuurprijs ging aan de slag met de collectie van de bibliotheek. Ze selecteerde zowel recente boeken als oude werken waarin de samenhang tussen beeld en tekst op een mooie manier wordt geïllustreerd. Aan de muren hangen originele kunstwerken, gebaseerd op het alfabet. Van Leeuwen maakte foto's van voorwerpen die, in haar ogen, letters lijken. Op zondag 17 november geeft de auteur een 'kindercollege' over letters.
www.consciencebibliotheek.be

2 BRUSSEL

In het kader van Europalia India organiseert Passa Porta op 20 november om 20 uur in Bozar een avond met drie vooraanstaande Indiase schrijvers. **Vikas Swarup** is bekend van het succesvol verfilmde *Slumdog millionaire*. **Jeet Thayil** was finalist van de Man Booker Prize met *Narcopolis*. **Manu Joseph** werd bekend door zijn veelgeprezen debuut *Slimme mannen*. Ook zijn tweede roman, *Het onzichtbare geluk van andere mensen*, kreeg lof. Van 18 november tot 2 december is hij *writer in residence* bij Passa Porta. De drie vertellen over hun werk en lezen fragmenten voor.
www.passaporta.be

3 OP TOURNEE

Op 15 november gaat in de KVS in Brussel de 31ste editie van 'Geletterde Mensen' van start, deze keer met schrijver en acteur **Josse De Pauw** en de Nederlandse gitariste en componiste **Corrie van Binsbergen**. Josse De Pauw werkt aan de opvolger van zijn bekroonde boeken *Werk* en *Nog*. Hij put voor deze voorstelling uit deze boeken, maar brengt ook teksten die nog niet eerder publiekelijk te horen waren. Daarnaast presenteert hij fragmenten die in het voorjaar van 2014 in zijn nieuwe boek zullen verschijnen. Met Van Binsbergen maakte De Pauw in 2010 de opera *Over de bergen*. De tournee sluit in Amsterdam af op 4 december.
www.begeerte.be

in haar klas in Schaarbeek. © Dieter Telemans

Twintig nieuwe pennen en penselen

In zijn boeken over Rosie en Moussa liet Michael De Cock al heel mooi een vriendschap opbloeien tussen twee kinderen uit andere culturen en ook de tandem met Gerda Dendooven is zo veel als een keurmerk. De lat ligt dus hoog voor 'Verre vrienden'. Aan de bevoegenheid van de makers en de deugdelijkheid van het idee zal het niet gelegen hebben. 'Verre vrienden' haalt twintig nieuwe pennen en penselen voor het voetlicht en dat zorgt voor het tintelende gevoel eigen aan een ontdekkingsreis.

Martha Verschaffel verbeeldt de intrigerende wereld van een meisje met haar houten miniatuurpaardjes en onzichtbare vrienden. Sarah Yu Zeebroek springt inventief en geestig om met het thema vriendschap in een beeldverhaaltje over de mens en zijn schaduw, en multitalent Brecht Vandembroucke verrast met twee subtiel humoristische zeefdrukken.

Het is daarom jammer dat striptalenten Brecht Evens en Shamisa Debroye, die pas debuteerde met de aangrijpende graphic novel 'Verdwaald', op de vlakte blijven. Ook andere illustraties zijn soms weinig vernieuwend en drijven als eilandjes tussen de teksten.

Die teksten zijn wisselend van kwaliteit. Sommige zijn te gezocht, te uitleggerig – een valkuil voor schrijvers die debuten voor kinderen? – of te vrijblijvend. Theatermaker Freek Mariën en blogster Abbie Boutkabout raken wel de juiste snaar met emotioneel geladen verhalen over wel bijzondere en ontwapenende vriendschappen. Van 'Autoped' van Annelies Verbeke kun je je afvragen of het originele vertelstandpunt een

drempel kan zijn voor jonge lezers, maar dit is zo magistraal verteld dat het de schitterende parel is aan de kroon van deze bundel.

Zo lost 'Verre vrienden' de hooggespannen verwachtingen misschien niet altijd in, maar valt er toch veel te rapen. Genoeg alleszins om de makers op het hart te drukken het zoeken zeker niet te staken. (Katrien Steyaert)

MICHAEL DE COCK EN GERDA DENDOOVEN
Verre vrienden.

Davidfonds, 128 blz., 19,95 €
(met luister-cd Amigos).

★★★★☆

Info over de bijbehorende theatertournee:
www.davidfonds.be

Michael De Cock signeert op 3 november, 11-13 u. en 13.30-16.30 u.

Gerda Dendooven signeert op 3 november 11-13 u. en 14-18 u., op 6 november 14-15 u., op 10 november 13-14 u. en 14.30-15.30 u.

**BOEKEN
BEURS
2013**

De 77ste Boekenbeurs in Antwerp Expo is tot en met 11 november dagelijks te bezoeken van 10 tot 18 uur. Op donderdag 31 oktober, dinsdag 5 en donderdag 7 november zijn er nocturnes. Dan is de beurs open tot 22 uur. Alle info: www.boekenbeurs.be

COLOFON

★★★★ onmisbaar ★★★★★ uitstekend ★★★ goed
★★ net niet ★ zwak

Hoofdredacteurs: Bart Sturtewagen, Karel Verhoeven - **Chef DSL:** Veerle Vanden Bosch - **Artdirector:** Johan Dockx - **Redactie:** Hans Cottyn, Peter Jacobs, Jan De Haese (fotoredactie), Celine Poppe (vormgeving) - **Medewerkers:** Jan Desloover is chef foto van De Standaard, Filip Huysegems is recensent, Marc Reynebeau is journalist van De Standaard, Gaea Schoeters is schrijfster en freelancejournaliste, Katrien Steyaert is freelancejournaliste, Hilde Van den Eynde is journaliste van De Standaard, Willem van Zadelhoff is schrijver en recensent, John Vervoort is thrillerspecialist - **Covertekening:** © Shamisa Debroye - **Contact:** letteren@standaard.be, 02-467.22.66